

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Федій Ольги Андріївни

на дисертаційну роботу Годлевської Катерини Василівни
**«Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у
коледжах та університетах Угорщини»**

подану на здобуття

наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації

Процеси трансформації, глобалізації та інтеграції, що відбуваються в соціально-політичному та культурно-освітньому житті суспільства, вимагають якісних змін у концептуально-змістових засадах професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі початкової освіти. Особлива відповідальність, яка покладається сьогодні на педагогів початкової ланки освіти, пов'язана з феноменологічною ознакою їх професійної діяльності, від якої залежить цілісний, гармонійний розвиток дитини не лише на перших етапах її шкільного життя, а й успішне становлення особистості впродовж усього життя.

Українській школі потрібні вчителі початкових класів, які досконало володіють психолого-педагогічною діагностикою, методами наукового пізнання і педагогічного дослідження, методикою професійного аналізу та сучасними комп'ютерними технологіями. На цьому наголошується у нормативно-правових документах – законах України «Про освіту» (2017 р.) та «Про вищу освіту» (2014 р.), Державній програмі «Вчитель» (2014, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012– 2021 роки (2012 р.).

Удосконаленню підготовки майбутніх вчителів початкової школи на сучасному етапі розвитку національної освіти мають слугувати історико-педагогічні дослідження професійної підготовки таких фахівців, ретроспективний аналіз її форм і методів, виокремлення раціональних педагогічних ідей досвіду її організації з метою творчого використання в нинішніх умовах.

У цьому контексті доцільність вивчення досвіду професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині обґрунтовується низкою чинників, серед яких, як справедливо вказує дисертантка, суттєве поглиблення європейської співпраці в освітній галузі, створення єдиного європейського освітнього простору, значні успіхи, яких

досягла Угорщина у реформуванні системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, посідають провідні позиції. Окрім того, не можна оминати факт, що Угорщина межує з Україною, є її партнером, країни мають подібні історико-політичні, соціально-економічні та суспільно-культурні умови розвитку, а їх народи – пріоритетні в цивілізаційному вимірі цінності.

Питання виявленні особливостей змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у коледжах та університетах Угорщини задля з'ясування можливостей творчого використання прогресивних ідей угорського досвіду в системі педагогічної освіти України, визначені як мета дослідження є органічною складовою багатьох питань, пов'язаних з розвитком творчого та особистісного потенціалу майбутніх педагогів початкової школи, оновленням системи психолого-педагогічної підготовки інноваційними формами та методами організації навчально-виховного процесу у вищій школі, що говорить про безперечну актуальність обраної наукової проблеми.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проведений аналіз дисертації Годлевської К.В. дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом завдань.

Всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база. Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Справляє позитивне враження доцільне використання як загальнонаукових, так й конкретно-наукових методів дослідження.

Методологічну основу дослідження становлять провідні положення теорії пізнання, філософські ідеї гуманізації освіти, концептуальні положення педагогічної компаративістики, діалектичні принципи взаємозв'язку і взаємозумовленості явищ, історизму, науковості, наступності, системності й об'єктивності. Основоположними в дослідженні стали системний, синергетичний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований, контекстний, діяльнісний і рефлексивний підходи, що уможливило об'єктивне вивчення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в коледжах та університетах Угорщини.

Дисертація, на наш погляд, є добротним і змістовним дослідженням, що представляє собою плідну спробу системно проаналізувати та структурно інтегрувати наукові історико-педагогічні, компаративістські розвідки та знання з особливостей організації професійної освіти педагогів початкової

ланки освіти в Угорщині та можливості й шляхи інтегрування цього досвіду у навчально-виховний процес сучасного вишу.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дисертаційна робота за своєчасністю постановки проблеми та її операційно-технологічним вирішенням гідно вирізняється з чисельної низки досліджень даної проблематики.

Годлевською Катериною Василівною *вперше* у вітчизняній педагогічній науці здійснено цілісний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у коледжах та університетах Угорщини; визначено особливості структури цієї підготовки, її змісту, форм і методів навчання; чітко встановлено перспективні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (медіаосвіта, інформатизація); з'ясовано можливості творчого використання прогресивних ідей угорського досвіду в системі педагогічної освіти України на законодавчому, організаційно-педагогічному і змістовно-процесуальному рівнях; *подальшого розвитку набули положення* про генезис професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти в Угорщині, її законодавчого забезпечення; організації педагогічної практики; впровадження компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів у процес навчання майбутніх учителів початкових класів; *уточнено* зміст ключових понять дослідження, а саме: «професійна підготовка вчителя», «професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів», «професійна компетентність учителів початкових класів» й ін.; *до наукового обігу* введено дотепер невідомі й маловідомі в Україні праці угорських дослідників, фактологічні матеріали з питань професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота містить у своїй структурі три розділи, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики професійної освіти.

У вступі дослідницею кваліфіковано виявлено й обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, основні напрями дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію й упровадження авторського доробку, що дозволяє охарактеризувати науково-понятійний апарат як продуманий і обґрунтований.

У першому розділі здійснено аналіз стану дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічній теорії, подано характеристику базових понять. Досліджено суспільно-політичні, організаційно-педагогічні передумови й особливості становлення і розвитку системи професійної підготовки майбутніх учителів в Угорщині. Проаналізовано нормативно-правову базу розвитку сучасної угорської системи педагогічної освіти.

Встановлено, що провідними тенденціями становлення і розвитку підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині є зумовленість їхньої професійної підготовки розвитком початкової освіти, поступовий перехід до багаторівневої системи підготовки, психолого-педагогічна і гуманістична спрямованість змісту освіти, зближення теоретичної і практичної підготовки, посилення її демократичності й інноваційності.

Другий розділ : охарактеризовано професійну підготовку майбутніх учителів початкових класів у коледжах та університетах Угорщини, вивчено зміст і структуру програм професійної підготовки; розглянуто форми організації і методи професійної підготовки; з'ясовано особливості педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів.

Доведено, що структурними особливостями професійної підготовки вчителів початкової школи в Угорщині є вертикальна інтегрованість ступенів, варіативність моделей, гнучкість, відкритість, автономність навчальних закладів, євроінтеграційна спрямованість, євроадаптивність.

З'ясовано, що в процесі професійної підготовки вчителів початкових класів спостерігається тенденція до переходу від фронтальної і групової організації навчальної діяльності до індивідуально-групової із застосуванням інноваційних форм навчання (редуційовані лекції, холізм-лекції, слайд-лекції, семінари-резюме, рефлексивні семінари, тренінги) та до використання сучасних методів навчання (метод проектів, кейс-метод, моделювання педагогічної ситуації, мікрОВикладання, портфоліо, відеозапис, рольові й ділові ігри тощо).

За результатами проведеного дослідження грамотно розроблено модель професійної підготовки вчителів початкових класів в Угорщині.

У третьому розділі розглянуто особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів у системі вищої освіти України. Здійснено порівняльний аналіз окремих аспектів підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині й Україні, за аргументовано визначеними дослідницею критеріями: кількість ВНЗ, у тому числі педагогічних; розробленість нормативно-правової бази, наявність стандарту підготовки вчителів початкових класів; відповідність стандартів й оцінок ECTS; освітньо-кваліфікаційні; поєднання вчительських спеціальностей; тест на професійну придатність; реалізація принципів елективності в освіті й орієнтація на диверсифікацію навчальних курсів у процесі підготовки вчителів; організація науково-дослідної роботи; види педагогічних практик у школі; обов'язковість проходження педагогічної практики тощо.

Узагальнення результатів наукового пошуку уможливило

формулювання науково-методичних рекомендацій щодо використання прогресивних ідей угорського досвіду в теорії і практиці реформування сучасної системи професійної підготовки вчителів початкових класів в Україні на законодавчому, організаційно-педагогічному та змістовно-процесуальному рівнях.

Загальні висновки логічно випливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Аналіз публікацій К.В.Годлевської засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів кандидатського дослідження. Зокрема, серед загальної кількості робіт (30) у контексті презентації авторських ідей особливо вирізняються: 1 колективна монографія; 2 методичні рекомендації; 10 статей у наукових фахових виданнях України, серед яких 2 статті, які входять до міжнародних наукометричних баз (IndexCopernicus, Webofscience); 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні; 16 статей та тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Ми вбачаємо практичне значення дослідження передусім, у підготовці методичних рекомендацій «Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в Угорщині», в яких окреслено можливості використання прогресивних ідей угорського досвіду для модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів України.

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику. Зокрема, основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на 53 конференціях і семінарах різного рівня. Впровадженням охоплено декілька регіонів України, про що свідчать 4 акти з вищих педагогічних закладів освіти. Є гарні перспективи для подальшого поширення отриманих результатів дослідження в освітянській практиці України.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне, у контексті наукової дискусії, висловити ряд зауважень і побажань:

1. У першому розділі «Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині» авторкою ретельно визначається генезис професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині, розкриваються провідні тенденції. Проте, на нашу думку, дисертаційне дослідження виграло б і набуло би більшої доказовості, якби авторка запропонувала власну періодизацію професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині.

2. Велике і справді позитивне значення в роботі має характеристика академічної студентської мобільності як одне із пріоритетних завдань підготовки вчителя початкових класів в Угорщині у контексті створення європейського освітнього простору. Однак зауважимо, що варто було б приділити більше уваги механізму формування вікна мобільності. Дисертаційна робота виграла б від поглиблення цього аспекту.

3. Переконливішого й ґрунтовнішого аналізу, на наш погляд, потребує представлення міркувань щодо інтеграції у навчальні плани підготовки майбутніх вчителів початкових класів медіаосвітніх дисциплін. Доречно було б презентувати можливі варіанти змін у структурі навчальних планів чи надати програму такої дисципліни.

4. Обґрунтовуючи вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Угорщині), дисертантка посилається на національні професійні стандарти (п. 1.3, п. 3.3). Вважаємо за доцільне подати ці стандарти у додатках, оскільки вони мають як теоретичну так і практичну цінність для розробки вітчизняних.

5. Враховуючи компаративний характер дисертації, доречним видається створення автором словника-тезауруса з проблеми дослідження.

Проте, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. №567 до кандидатських дисертацій, вважаємо, що дисертація **«Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у коледжах та університетах Угорщини»** подану на здобуття сприятиме якісним змінам у професійній підготовці педагогічних кадрів для початкової освіти в Україні, а її автор – Годлевська Катерина Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка

Федій О.А.

Підпис	<i>Федій О.А.</i>
Засвідчую	<i>С.О.Бондаренко</i>
Пров. фахівця відділу кадрів	С.О.Бондаренко